

Mokslo ir studijų įstatymo projekto,
jį lydinčių teisės aktų
ir administracinių valstybės institucijų veiksmų,
kuriais grindžiama

MOKSLO IR STUDIJŲ REFORMA

pristatymas

JEI MOKSLO IR STUDIJŲ REFORMA ARTIMIAUSIU LAIKU NEPRASIDĖTŲ:

- ✘ Lietuvai grėstų *intelektualinis bankrotas*;
- ✘ toliau kristų studijų bei mokslinės veiklos kokybė; per kelerius ateinančius metus iškiltų grėsmė aukštojo mokslo diplomų pripažinimui ES erdvėje;
- ✘ netektume šanso krizės akivaizdoje tiek tarptautinei bendruomenei, tiek savo piliečiams pasiūsti pozityvų, įkvepiančių valstybės ryžto imtis svarbių permainų ženklą ir politikų sutarimo pavyzdį;
- ✘ prarastume galimybę panaudoti ES lėšas kaip paskatas universitetams vidujai reformuotis ir jų tinklui optimizuoti;
- ✘ dar masiškiau netektume gambiausių abiturientų ir mokslininkų, kurie rinkęsi studijas ir darbą svetur;
- ✘ nuviltume jau dešimtmetį laukiančius proveržio ir permainų pavargusius nuo kalbų akademinės bendruomenės narius;
- ✘ padidėtų neaiškumo ir sumaišties, nes abiturientai jau nusiteikę stoti į aukštąsias mokyklas pagal naują tvarką, o aukštosios mokyklos pasirengę ir susitarę dėl priėmimo pagal „studijų krepšelio“ modelį;
- ✘ neįvykdytume 2007 m. parlamentinių partijų pasiekto susitarimo „Dėl mokslo ir studijų sistemos pertvarkos“.

REFORMOS BŪTINYBĖ IR PAGRINDIMAS

Plačiai sutariama, kad mokslo ir studijų sistemai būdingos ydos:

- visuomenės netenkinanti studijų kokybė, diplomų devalvacija;
- žmogiškojo potencialo praradimas (emigracija, mokslinio aktyvumo silpnėjimas);
- universitetų ir kolegijų funkcijų nesubalansuotumas, ekstensyviai išplėtotas aukštųjų mokyklų tinklas;
- mokslinės veiklos neproduktyvumas ir simuliavimas, pašlijusi akademinė savikontrolė;
- universitetų konkurencijos ir dėmesio studentui neskatinantis studijų finansavimas;
- studentų atsakomybės už studijas skatinančių veiksnių stoka;
- nefunkcionalios paskolų sistema;
- nepakankama aukštųjų mokyklų akademinė autonomija ir nepagrįstai suvaržytas jų ūkinis savarankiškumas;
- sustabarėjusi valstybinių aukštųjų mokyklų valdymo sistema;
- studijų biurokratinis reglamentavimas nepajėgiant užtikrinti sistemingos kokybės kontrolės;
- dinamiškumą slopinanti mokslo laipsnių sistema, kartų kaitai kliudanti akademinė hierarchija;
- privačių studijų institucijų ir jų studentų diskriminavimas;
- neracionalus ir korupcinis mokslo valstybinis finansavimas.

Lietuvos ir užsienio ekspertai jau seniai pabrėžia esminių pokyčių mokslo ir studijų sistemoje būtinumą. Deja, iki šiol sistemiškiems ir realiems pokyčiams nebuvo ryžtasi. Tuo tarpu **Lietuvos mokslo ir studijų sistemos būklė vis labiau netenkina visuomenės ir ženkliai atsilieka nuo Europos lygio.**

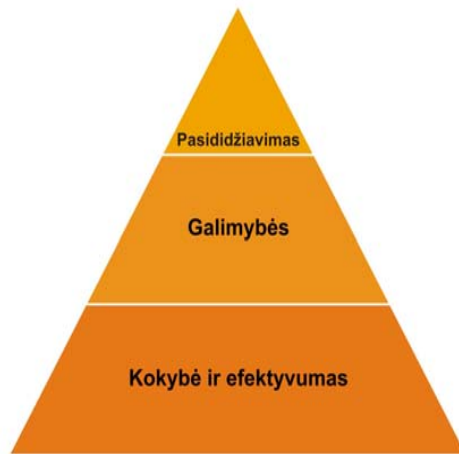
Esamos situacijos rimtumą taikliausiai iliustruoja geriausių mūsų abiturientų pasirinkimas išvykti studijoms į užsienį, nes Lietuvoje jų netenkina studijų kokybė. Dauguma Europos valstybių (naujausi pavyzdžiai – Vengrija, Portugalija, Suomija) suprasdamos sparčius ekonominės ir socialinės aplinkos pokyčius per porą pastarųjų dešimtmečių ėmėsi aukštojo mokslo pertvarkų ir dabar naudojami jų teikiamais rezultatais ir didesniu žinių visuomenės kūrimo pagreičiu.

Atsakingai vertinant šią situaciją, suprantant šiuolaikinio pasaulio keliamus reikalavimus, kuriuos turi atitikti moderni mokslo ir studijų sistema, po ilgų ir sudėtingų diskusijų, vykusių kelerius metus, buvo parengta mokslo ir studijų pertvarkos koncepcija. Ji remiasi keliolika užsienio ir Lietuvos ekspertų atliktų studijų (žr. Priedas A), išsamia tarptautinės patirties analize ir konkrečiomis užsienio konsultantų išvaigomis.

Koncepcijos pagrindu parengtas šiuo metu Seime svarstomas *Mokslo ir studijų įstatymo projektas*, kuris visiškai atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą ir 2007-06-14 pasirašytą Lietuvos parlamentinių politinių partijų susitarimą *Dėl mokslo ir studijų sistemos pertvarkos principų*.

Praėjusios kadencijos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas po intensyvių diskusijų su akademinės bendruomenės atstovais ir plačiu socialinių partnerių ratu pritarė nemažai daliai reforminių nuostatų, pirmiausia, aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkai, didinant jų atskaitingumą visuomenei.

PAGRINDINIAI REFORMOS TIKSLAI

III. Vertybės, kurių siekiame – tobulėjimas, gerovės kūrimas, nauji Lietuvos pasiekimai ir gyventojų pasididžiavimas savo šalimi

II. Reformos nauda – daugiau galimybių Lietuvai, studentams, aukštosioms mokykloms, verslui

I. Reformos tikslai – geresnė studijų kokybė ir efektyvus aukštojo mokslo valdymas

Siekiame, kad kokybiškas aukštasis mokslas augintų valstybę, užtikrintų jos gyvybingumą.

Naujuoju *Mokslo ir studijų įstatymu* siekiama sukurti reikalingas **prilaidas esminiam mokslo ir studijų kokybės šuoliui aukštyn**, užtikrinti studijų prieinamumą, pasiekti, kad mokslo ir studijų sistema taptų valstybės gerovės katalizatoriumi, būtų efektyviai panaudojami valstybės skiriami resursai.

Greta pagrindinio – studijų ir mokslo kokybės bei visos sistemos pajėgumo konkuruoti Europos Sąjungoje – tikslo siekiame, kad:

- dauguma studentų ir darbdavių teigiamai vertintų studijų galimybes bei parengimą;
- paskolų sistema leistų kiekvienam studentui palankiomis sąlygomis gauti finansinę paramą studijoms ir(ar) pragyvenimui mokymosi laikotarpiu;
- gerokai pagausėtų į mokslą ir studijas investuojamų privataus verslo lėšų, megztųsi glaudesni mokslo ir verslo ryšiai;
- gerėtų abiturientų ir studentų informavimas, susiformuotų nevalstybinė aukštojo mokslo institucijų reitingavimo sistema;
- būtų supaprastintas valstybinis sistemos reguliavimas, užtikrintas jo efektyvumas, skaidrumas ir orientavimasis į rezultatą;
- būtų modernizuotas valstybinių aukštųjų mokyklų valdymas ir užtikrintas jų atskaitingumas visuomenei;
- plėtotųsi akademinė autonomija, kuri įgytų europietiška universitetinei tradicijai būdingus pavidalus;
- reikšmingai sumažėtų mokslo veiklos imitavimo ir simuliacinio atvejo tyrimai orientuoti į tarnavimą Lietuvos visuomenei;
- susiformuotų principinė netolerancija plagijavimo ir panašioms intelektinių produktų klastojimo praktikoms.

Pagrindiniai tikslai:

- pasaulinio lygio Lietuvos mokslo centrai
- aukšta studijų kokybė
 - profesionalūs dėstytojai
 - aprūpinta mokymo bazė
 - garantuota socialinė parama studentams
 - tvarkingi bendrabučiai
- pakankamas studijų finansavimas
- modernus aukštųjų mokyklų valdymas
- daugiau galimybių studentams, dėstytojams ir visai šaliai

REFORMOS PRINCIPAI

- Pasitikėjimas stojančiaisiais, studentais ir aukštosiomis mokyklomis
- Sveikos konkurencijos naudingumas
- Reali aukštųjų mokyklų akademinė autonomija ir atskaitomybė
- Atvirumas ir dialogas su visuomene
- Valstybės paramos sutelkimas gerai besimokantiems
- Privataus sektoriaus įtraukimas į mokslo ir studijų plėtrą

Seimo svarstomas *Mokslo ir studijų įstatymo* projektas grindžiamas supratimu, kad gyvybingą, konkurencingą, kokybišką mokslo ir studijų sistemą galima sukurti tik gerbiant žmogaus orumą, pasitikint jo gebėjimais priimti racionalius, humaniškus, ateitį kuriančius sprendimus. Pagrindiniais mokslo ir studijų srities veikėjais turi tapti studijuojantieji, mokslininkai ir visuomenė, o ne valstybės valdžia ar siauros grupės, kaip dažnai yra iki šiol. Pripažįstama, kad mokslo ir studijų srityje pozityviai veikia konkurencijos naudingumo vartotojui principas, todėl kiek įmanoma atsisakoma biurokratinio reguliavimo, dėl kurio prarandama raidos dinamika, įvairovė, lankstumas, patiriamos papildomos viešosios išlaidos.

REFORMĄ PRADĖTI PASIRENGTA

- Stojantieji plačiai informuojami apie šių metų brandos egzaminų ir stojimo tvarką
- Paskelbtos numatomos norminės studijų kainos
- Paskelbti išankstiniai valstybės finansuojamų studentų skaičiai
- Paskelbti principai, pagal kuriuos bus sudaryta geriausiai baigusiujų eilė
- Apsispręsta dėl pagrindinių paskolų sistemos principų

Šių metų priėmimo ir brandos egzaminų tvarka

Priėmimo į aukštąsias mokyklas taisyklės nesikeis.

- Aukštosios mokyklos skelbia priėmimo taisykles, pagal kurias bus priimami šių metų pirmakursiai.
- Kandidatų atrankos principai remsis prieš dvejus metus paskelbtu konkursinių mokomųjų dalykų pagal studijų sritis ir kryptis 2009 m. sąrašu. Jį galima rasti Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapio www.smm.lt skyriaus „Studijos“ skiltyje „Priėmimo tvarka“.
- Kaip ir anksčiau, abiturientai galės pretenduoti į 16 studijų programų, prašyme išdėliodami jas prioriteto tvarka. Ar pateko į valstybės finansuojamą vietą, kandidatas sužinos pasibaigus priėmimui.
- Nepatekusieji į valstybės finansuojamas vietas galės rinktis mokamas studijas. Numatoma, kad nuo liepos 1 d. veiks efektyvi paskolų su valstybės garantija sistema.

Bendra brandos egzaminų tvarka išlieka tokia pat, kaip iki šiol.

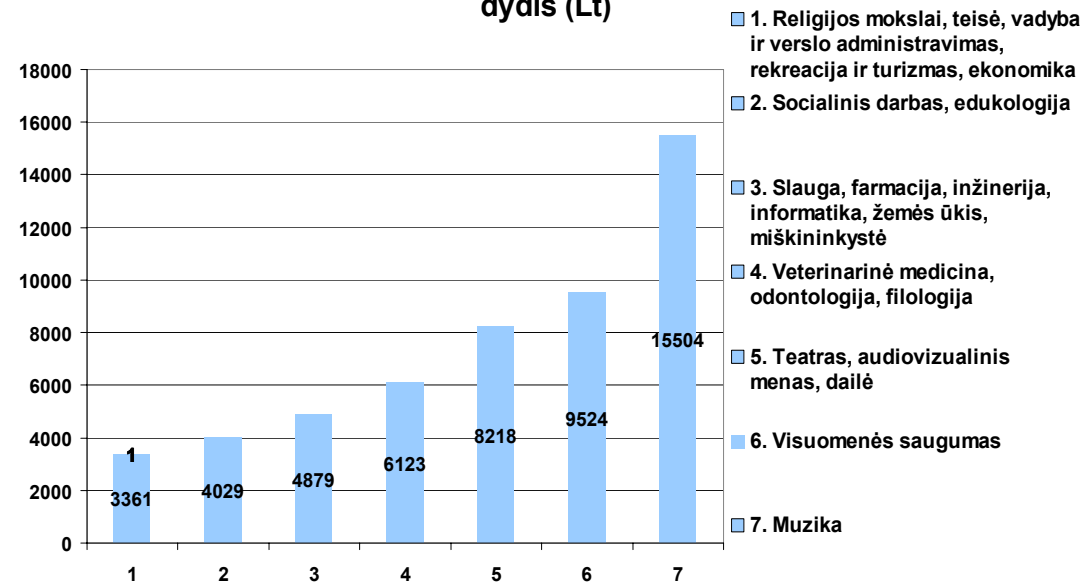
- Brandos atestatui gauti mokiniai privalės išlaikyti tris brandos egzaminus – privalomą lietuvių kalbos ir dviejų pasirinktų dalykų brandos egzaminus.
- Iš viso kandidatas galės laikyti ne daugiau kaip 6 egzaminus. Egzamino tipą (valstybinį ar mokyklinį) abiturientai gali rinktis laisvai.
- Neišlaikiusieji valstybinio brandos egzamino pagrindinės sesijos metu, galės laikyti atitinkamo dalyko mokyklinį brandos egzaminą per pakartotinę sesiją.

Norminės studijų kainos

Kolegijose profesinio bakalauro nuolatinės formos studijų krepšelio maksimalus dydis metams svyruos **nuo 3 361 Lt** (religijos mokslų, teisės, vadybos ir verslo administravimo, rekreacijos ir turizmo, ekonomikos studijos) **iki 15 504 Lt** (muzikos studijos).

Koleginės studijos **pigesnės** už universitetines **~20%**.

Koleginių profesinio bakalauro studijų maksimalus krepšelio dydis (Lt)

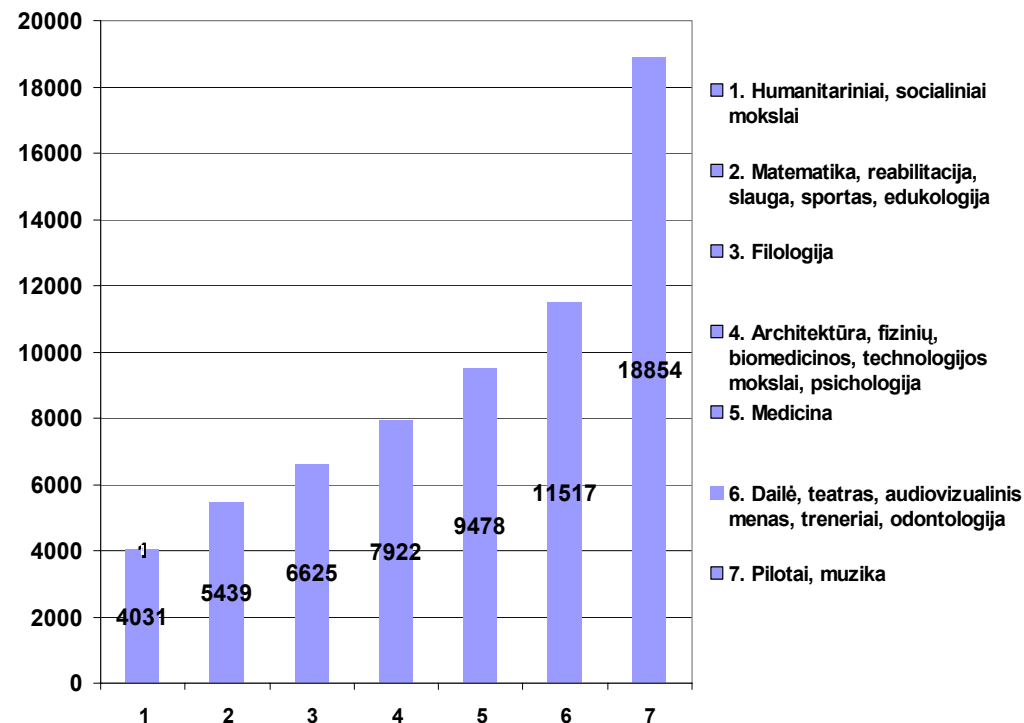
VARDAN ŽINIŲ LIETUVOS

Universitetuose bakalauro nuolatinės formos studijų krepšelio maksimalus dydis metams bus **nuo 4 031 Lt** (humanitarinių, socialinių mokslų studijos) **iki 18 854 Lt** (transporto inžinerijos (pilotai), muzikos studijos).

Universitetų ir kolegijų studentai, kuriems tektų “studijų krepšeliai” **nuo 3361 Lt** iki **7922 Lt** sudarys **apie 93%** nuo visų valstybės finansuojamų studentų (19,6 tūkst. iš visų 21 tūkst. valstybės finansuojamų studentų)

Studentai, kuriems tektų studijų krepšeliai nuo 8218 Lt iki 18854 Lt sudarytų tik apie 7% (1,6 tūkst.). Tai bus daugiausia nišinės specialybės.

Universitetinių bakalauro studijų "krepšelio" dydis metams (Lt)

Valstybės finansuojamų būsimų pirmakursių skaičius

11 tūkst. valstybės finansuojamų universiteto bakalauro ir vientisųjų studijų studentų (apskaičiuota remiantis 2008m. proporcijomis):

- Humanitariniuose moksluose – 1300
- Socialiniuose moksluose – 3100
- Biomedicinos moksluose – 1300
- Fiziniuose moksluose – 1700
- Technologiniuose moksluose – 2900
- Meno studijose – 700

10 tūkst. valstybės finansuojamų profesinių bakalauro kolegijose:

- Humanitariniuose moksluose – 200
- Socialiniuose moksluose – 3700
- Biomedicinos moksluose – 1400
- Fiziniuose moksluose – 100
- Technologiniuose moksluose – 4200
- Meno studijose – 500

Priėmimas į magistrantūrą: bus priimta apie 4200 studentų į valstybės finansuojamas magistro studijas

Priėmimo tvarką į magistrantūros studijas, kaip ir dabar, nusistatys pati aukštoji mokykla

Magistrantūros studijų vietos universitetams bus paskirstomos pagal jų mokslo (meno) veiklos rezultatus, ateityje – ir gautų “krepšelių” skaičių

Numatoma į magistro studijas priimti (atsižvelgiant į 2008 m. proporcijas):

- Humanitariniuose moksluose – 400
- Socialiniuose moksluose – 1200
- Biomedicinos moksluose – 400
- Fiziniuose moksluose – 500
- Technologiniuose moksluose – 1400
- Meno studijose – 300

Pagrindiniai paskolų sistemos principai

Pirmakursių studijoms universitetuose valstybė šiemet skiria 51 mln. Lt (30 proc. daugiau nei 2008 m.)+

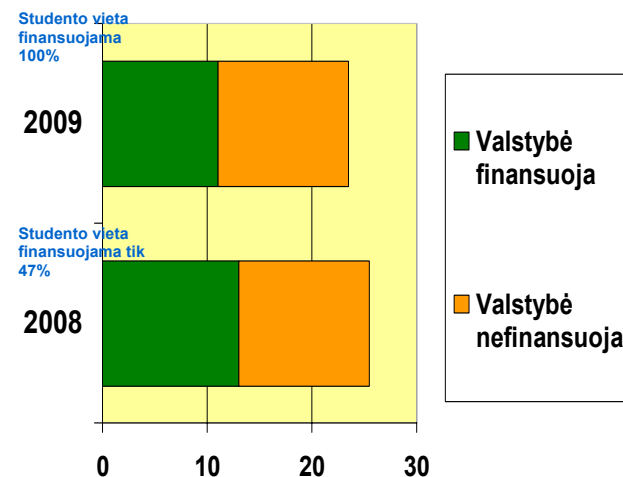
Nors valstybė finansuos 11 tūkstančių pirmakursių universitetuose, ir toliau iki pusės studentų studijuos valstybės nefinansuojamose vietose.

2008 m. kovo mėn. atliktas tyrimas rodo:

- iki 68 proc. visų studijuojančiųjų yra priklausomi nuo tėvų arba turi uždarbiauti;
- tik trečdalis ir mažiau studentų gauna ar tikisi gauti paskolas.

Šiuo metu už savo studijas universitetuose ir kolegijose mokantiems studentams galimybės gauti paskolas yra labai ribotos – siūlomi sprendimai praplės jų galimybes.

Paskolų poreikis

Ši lentelė demonstruoja už studijas nemokančių ir už studijas mokančių universiteto studentų (tūkst.) pasiskirstymą prieš ir po reformos.

IŠVADOS:

Mokančių /nemokančių studentų santykis universitetuose beveik nesikeis.

Už savo studijas mokantiems studentams bus daug didesnės galimybės gauti paskolas.

Premjero sudarytos darbo grupės pasiūlyti paskolų sistemos principai

- Paskolos teikiamos valstybinių ir nevalstybinių aukštųjų mokyklų visų pakopų studentams
- Valstybė garantuoja visas paskolas studijoms ir prisiima blogų paskolų riziką (nereikia užstatyti turto ar gauti laidavimo)
- Paskolos gražinimas siejamas su skolininko pajamomis
- Socialiai silpnesniems studijų laikotarpiu už paskolą studijų kainai gali būti kompensuojamos palūkanos
- Paskolos teikiamos privačių kreditorių lėšomis. Jas administruoja Valstybinis studijų fondas

Numatomos paskolų rūšys

- Studijų kainai sumokėti (iki šiol nebuvo)
- Gyvenimo išlaidoms (žymiai didesnė)
- Dalinėms studijoms pagal tarptautines (tarpžinybines) sutartis (žymiai didesnė)
- Studijų įmokoms sumokėti (tik įstojusiems iki 2009 m.)

Skolinimo sąlygos

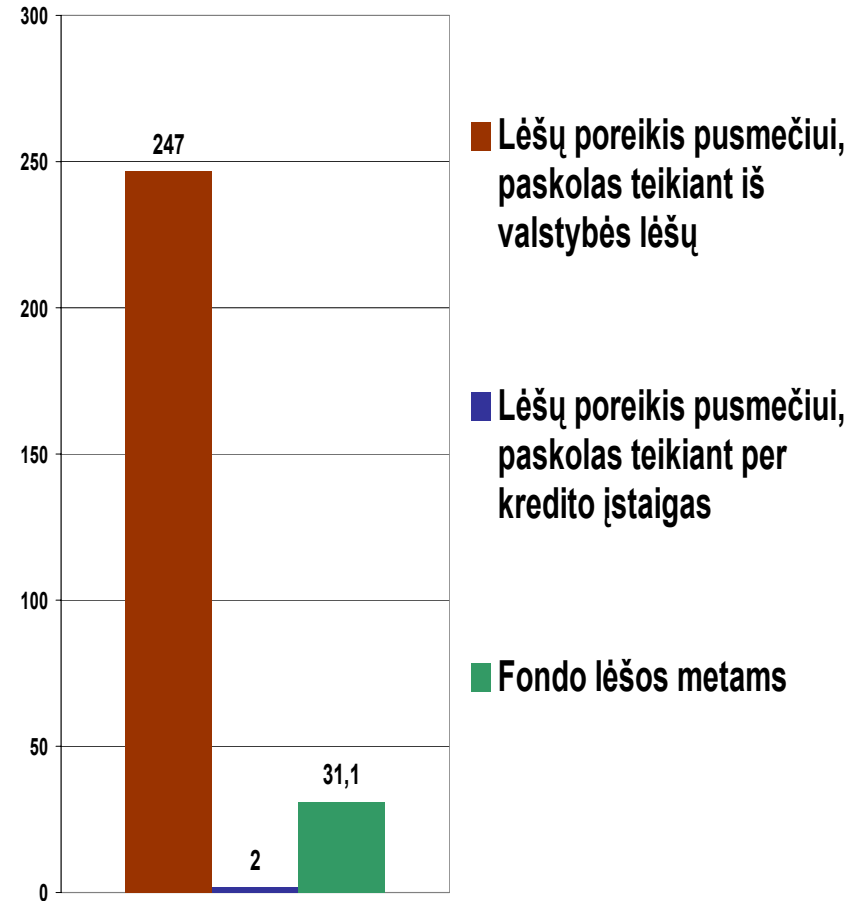
- Paskolos išdavimą garantuoja valstybė
- Palūkanos – žymiai mažesnės, nei komercinės (daliai kompensuojama)
- Maksimali skolinių įsipareigojimų suma – 50 tūkst. Lt
- Paskolų gražinimas – pradedamas ne vėliau kaip 1 metai po studijų baigimo

Pertvarkius paskolų sistemą

- Išsiplės aukštojo mokslo prieinamumas – **visi studijuojantys** turės galimybę skolintis palankiomis sąlygomis;
- Studentai galės visą laiką skirti studijoms, nes gaus pakankamo dydžio paskolą pragyvenimo išlaidoms;
- Bus taupomos ribotos valstybės lėšos.

Numatyta paskoloms teikti pasitelkti bankinę sistemą, nes:

- paskolas teikiant vien iš valstybės lėšų metams prireiktų beveik 500 mln. litų (vien šiemet pusmečiui gali prireikti virš 240 mln. Lt.).
- pasitelkus kredito įstaigas, valstybei paskolų teikimas pirmuosius metus kainuotų tik 3,7 mln. Lt.
- Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo lėšos paskoloms studijoms 2009 metais sudaro 31,12 mln. Lt.
- atsižvelgiant į tai, kad 2009 m. biudžete nėra pakankamai lėšų paskolų poreikiui patenkinti, siūloma į paskolų sistemą įtraukti privačias kredito įstaigas.

Krepšelio eilės sudarymo principas:

- Geriausiųjų eilė reiškia galimybes gauti “studijų krepšelį” eilę
- Vieta eilėje priklauso nuo stojančiojo pasirinktų studijų programų
- Vieta eilėje skaičiuojama pagal stojimo sąlygas konkrečią kryptį atitinkančių keturių dalykų vertinimus – atsižvelgiant į stojančiojo pasirinktą studijų programą (programas)
- Bus įskaitomi atitinkamai **trijų** mokomųjų dalykų brandos egzaminų (valstybinių arba mokyklinių) pažymiai ir **ketvirto dalyko** metinis pažymys
- Visų studijų sričių konkursiniuose baluose naudojamas lietuvių kalbos brandos egzamino pažymys

Stojantysis, galintis pagal mokymosi rezultatus pretenduoti į valstybės finansavimą, “krepšelį” gaus, kai aukštoji mokykla jį priims.

Aukštoji mokykla turi teisę nustatyti savo priėmimo tvarką, naudodama koeficientus, suteikdama skirtingą svorį skirtingiems dalykams, organizuodama papildomus egzaminus ar testus.

Krepšelio eilės sudarymas šiais metais remsis universitetų asociacijos LAMA BPO (vyksdančios priėmimą) pasiūlyta tvarka.

Ši tvarka atitinka prieš du metus paskelbtas priėmimo sąlygas

**STOJANTIEMIEMS IR VISUOMENEI
PATEIKIAMA VISA TURIMA INFORMACIJA**

Švietimo ir mokslo ministerija suteiks visą turimą informaciją stojantiejiems. Daugiausiai informacijos apie reformą abiturientai šiuo metu gali rasti ministerijos tinklalapyje www.smm.lt.

Šiuo metu yra atnaujinama svetainė www.mokslas.lt, kurioje bus galima rasti visą esamą informaciją apie reformą ir aukštųjų mokyklų studijų programas.

Studijų kokybės vertinimo centras (www.skvc.lt) turi plačią duomenų bazę, kurioje yra pateiktos visų Lietuvos aukštųjų mokyklų vertintos studijų programos, nurodytas akreditacijos lygis.

2009 m. skelbtos priėmimo sąlygos Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapio www.smm.lt skyriaus „Studijos“ skiltyje „Priėmimo tvarka“.

Universitetų šių metų priėmimo taisyklės skelbiamos svetainėje www.lamabpo.lt

REFORMOS NUOSTATOS NEPRIEŠTARAUJA LR KONSTITUCIJAI

Mokslo ir studijų įstatyme siūlomas valdymo modelis ir studijų finansavimas pagal „krepšelio“ principą neprieštarauja LR Konstitucijai.

LR Konstitucijoje ir Konstitucinio teismo nutarimuose nurodoma, kad aukštosios mokyklos autonomija turi būti derinama su valstybės pareiga prižiūrėti jos veiklą. Taip yra užtikrinamas visuomenės interesas turėti aukštos kokybės mokslą ir studijas

Konstitucinis Teismas nutarimuose konstatavo, kad „Tradiciškai aukštosios mokyklos [autonomija](#) suprantama kaip teisė savarankiškai nustatyti ir įtvirtinti įstatuose ar statute savo organizacinę ir valdymo struktūrą, ryšius su kitais partneriais, mokslo ir studijų tvarką, studijų programas, studentų priėmimo tvarką, spręsti kitus su tuo susijusius klausimus, taip pat kad yra tam tikros veiklos sritys, laisvos nuo vykdomosios valdžios kontrolės“ (Konstitucinio Teismo 1994 m. birželio 27 d., 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. vasario 5 d., 2008 m. vasario 20 d. nutarimai). Pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas apibrėždamas autonomijos turinį pastebėjo, kad tai „tradiciškai“ suvokiamas autonomijos sampratos turinys. Taigi Konstitucinis Teismas netiesiogiai patvirtino, kad aukštosios mokyklos autonomijos samprata nėra ir negali būti visuomet vienareikšmė ir nepaneigė galimybės „autonomijos“ terminui turėti ir kitokį turinį.

Konstatuota ir tai, kad „visuomenė yra suinteresuota, kad aukštosiose mokyklose būtų sudarytos sąlygos ugdyti visapusiškai išsilavinusią asmenybę, o aukštosios mokyklos turėtų dėstyti, mokslinių tyrimų ir kūrybinės veiklos laisvę“ (Konstitucinio Teismo 2002 m. vasario 5 d. nutarimas). „Kita vertus, aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesai turi būti derinami; aukštųjų mokyklų [autonomija](#) turi būti derinama su jų pareiga laikytis [Konstitucijos](#) ir įstatymų, atsakomybe ir atskaitomybe visuomenei“ (Konstitucinio Teismo 2002 m. vasario 5 d. nutarimas). „Aukštosios mokyklos turi veikti paklusdamos [Konstitucijai](#) ir teisei; naudojimasis [Konstitucijos](#) joms garantuojama [autonomija](#) jokia būdu negali sudaryti prielaidų ja piktnaudžiauti.“

VARDAN ŽINIŲ LIETUVOS

Įstatymo projekte numatoma aukštųjų mokyklų tarybų formavimo tvarka, kuomet dalį jos narių skirtų Švietimo ir mokslo ministras, negalėtų būti vertinama kaip autonomijos pažeidimas dėl kelių priežasčių:

- Parlamentas laisva valia gali pasirinkti, kaip bus formuojami jos steigiamos ar jau įsteigtos aukštosios mokyklos valdymo organai, nes tik jiems esant, pastarieji įgyja autonomijos teisę aukštosios mokyklos vidaus klausimuose.

Argumentai, jog dalį valstybinės aukštosios mokyklos valdymo institucijos (tarybos) formuos politinio pasitikėjimu veikianti valstybinės valdžios institucija, pažeidžia autonomiją yra atmestini:

- bet kokie ministro įgaliojimai įtakoti paskirtuosius tarybos narius baigiasi jų paskyrimo momentu. Suformuota aukštosios mokyklos taryba neatskaitinga ministrui, o todėl pastarasis neturi politinių svertų įtakoti jos sprendimus;
- aukštųjų mokyklų tarybos formuojamos ne vienašališkai ministro, o pariteto pagrindu, o tai eliminuoja hipotetines politines įtakas tarybų sprendimams.

Politinės valios aspektas skiriant tarybos nariu negalėtų būti laikomas antikonstituciniu pagrįstai, nes tuomet tektų pripažinti politinio aspekto apskritai pavojingumą aukštųjų mokyklų autonomijai. Tiek aukštosios mokyklos steigimo, tiek jos statuto ir įstatų patvirtinimas vyksta Seime, t.y. politinės valios pagrindu sprendimus priimančioje institucijoje. Tai yra aplinkybės, kurių nesuvokiame kaip aukštosios mokyklos autonomijos apribojimo.

[Autonomijos](#) aukštosioms mokykloms suteikimas neatleidžia valstybės nuo konstitucinės priedermės užtikrinti aukštojo mokslo sistemos veiksmingumo.

Todėl aukštųjų mokyklų [autonomija](#) nereiškia, kad jų veikla negali būti valstybės reguliuojama, priešingai, dėl to, kad yra susijusi su inter alia konstitucinių žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimu, taip pat valstybės biudžeto lėšų naudojimu, ši veikla turi būti reguliuojama ir prižiūrima; tai išplaukia ir iš [Konstitucijos 40](#) straipsnio 4 dalies nuostatos, kad valstybė prižiūri mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklą.

Seimas priimdamas Mokslo ir studijų įstatymą, taisydamas atskiras jo nuostatas realizuoja ne tik savo kaip tautos atstovybės įgaliojimus leisti įstatymus, bet realizuoja savo konstitucinę teisę ir pareigą įstatyminiu lygiu užtikrinti Konstitucijos 40 str. 4 d. nuostatą - “valstybė prižiūri mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklą.”

Tad Konstitucija nustato, kad Seimas kaip įstatymų leidėjas, ir kaip valstybinių mokymo įstaigų steigėjas gali ir turi nustatyti ir jų veiklos bei valdymo pagrindinius principus, kurie aukštosios mokyklos statute ar įstatuose negali būti iškraipyti ar paneigti.

Statutuose ar įstatuose tik detalizuojami Konstitucijoje ir įstatyme numatyti principai.

**KOMPROMISAI IR SUTARIMAI ĮSTATYMA
SVARSTANT SEIMO ŠVIETIMO, MOKSLO IR
KULTŪROS KOMITETE BEI TARIANTIS SU
AKADEMINE BENDRUOMENE**

1. Aukštųjų mokyklų valdymas: prieitas kompromisinis sutarimas.
2. Galimybė prarasti valstybės finansavimą po dviejų studijų metų (o ne jį gauti garantuotai visam studijų laikotarpiui, kaip buvo siūloma pradžioje)
3. Pratęstas laikas, per kurį aukštosios mokyklos turi persitvarkyti iš biudžetinių į viešąsias (nuo 2010 m. gruodžio 31 d. iki 2011 m. gruodžio 31 d.).
4. Sutarta dėl krepšelio eilės sudarymo principas. Švietimo ir mokslo ministerija siekia, kad sudarant stojančiųjų eilę valstybės finansavimui gauti būtų kuo labiau atsižvelgiama ne vien į brandos egzaminus ar ypač – į vieno brandos egzamino svorį, o – į mokymosi rezultatus. Derantis su priėmimą organizuojančia universitetų asociacija LAMA BPO sutarta, kad šiais metais sudarant stojančiųjų eilę bus atsižvelgta į stojimo sąlygas ir universitetų sutartus svertinius koeficientus.

Kompromisų ieškoma su studentais ir aukštosiomis mokyklomis aptariant numatomas nuostatas poįstatyminiuose teisės aktuose.

Aukštųjų mokyklų valdymas: kompromisas

Pradinis Vyriausybės siūlymas:

Taryba sudaroma iš 9 (11) narių. Keturis (penkis) skiria AM bendruomenė:

- vieną tarybos narį – studentų atstovybė, jeigu jos nėra – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija);
- du (tris) – dėstytojai ir mokslo darbuotojai;
- vieną – administracija ir kiti darbuotojai;

penkis (šešis) narius paskiria ir atšaukia švietimo ir mokslo ministras aukštojo mokslo tarybos teikimu.

Universitetų siūlymai:

- subalduoti “iš išorės” ir “iš vidaus” skiriamų tarybos narių proporciją;
- tiksliau apibrėžti, kas gali būti aukštosios mokyklos tarybos nariu;
- koreguoti Aukštojo mokslo tarybos statusą.

Kompromisas

- Tarybos sudėtis: po lygiai tarybos narių skiria aukštosios mokyklos bendruomenė ir švietimo ir mokslo ministras, dėl vieno tarybos nario sutaria ministras ir AM senatas (akademinė taryba);
- Patikslinti reikalavimus tarybos nariui;
- Aukštojo mokslo tarybos nuostatus ir sudėtį tvirtina Vyriausybė
- Sugrąžinti nuostatą, kad tarybos nariais negali būti politikai ir politinio pasitikėjimo pareigūnai

REFORMOS FINANSAVIMAS

1. Valstybė skirs papildomai lėšų “studijų krepšeliams”

Universitetų ir kolegijų pirmakursių studijoms apmokėti valstybė 2009m. skirs 70.4 mln. litų (30 proc. daugiau nei pernai).

21 tūkst. universitetų ir kolegijų pirmakursių gaus “krepšelius” ir studijuos nemokamai (2008m. į valstybės finansuojamas vietas buvo priimta 24 tūkst. universitetų ir kolegijų pirmakursių).

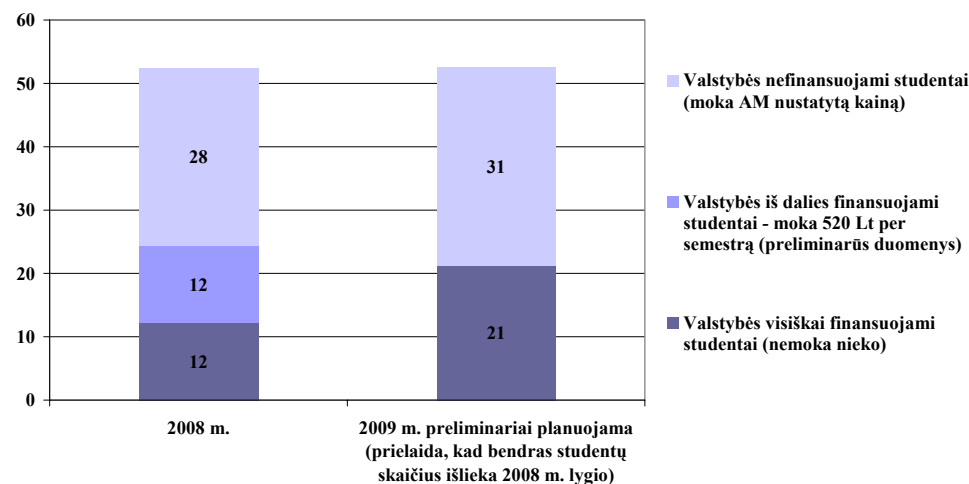
Universitetų “krepšeliams” bus skirti 51 mln. litų – 11 tūkst. pirmakursių studijuos nemokamai.	Studijoms kolegijose – 19.4 mln. litų. 10 tūkst. pirmakursių studijuos nemokamai.
---	---

Į krepšelį įskaičiuotas **100%** finansavimas: (praėjusiais metais universitetuose 1 vietas buvo finansuojama tik 47 proc., todėl smarkiai kentėjo studijų kokybė):

- dėstytojų ir kitų darbuotojų užmokesčiui;
- reikalingoms prekėms ir paslaugoms;
- studentams skatinti (stipendijoms).

Net 70-80 proc. krepšelio dydžio sudaro lėšos dėstytojų algoms

Į AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ PIRMOSIOS PAKOPOS I KURSO STUDIJAS PRIIMAMŲ VALSTYBĖS FINANSUOJAMŲ IR NEFINANSUOJAMŲ STUDENTŲ SKAIČIUS (TŪKST.)

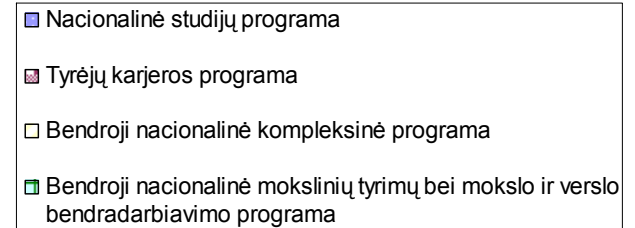
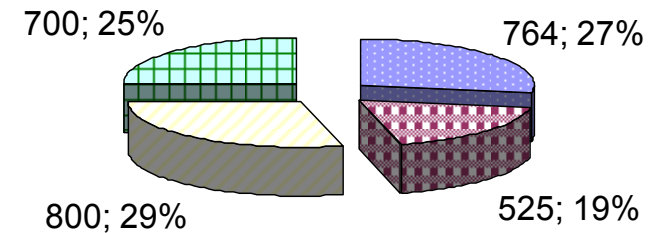
2. Iš ES Struktūrinių fondų bus skiriamos lėšos reformai įgyvendinti ir mokslo bei studijų kokybei gerinti

Iš Struktūrinių fondų Nacionalinės studijų programos numatoma skirti **464 mln. lt:**

- optimizuoti aukštųjų mokyklų tinklą;
- atnaujinti studijų programas;
- modernizuoti vidinį valdymą;
- įdiegti vidinės kokybės vertinimo sistemą;
- vykdyti reformos proceso stebėseną.

Šios lėšos prioritetiškai bus skiriamos persitvarkančioms aukštosioms mokykloms.

Planuojama 2007-2013 m. ES parama (mln. Lt) Lietuvos mokslui ir studijoms

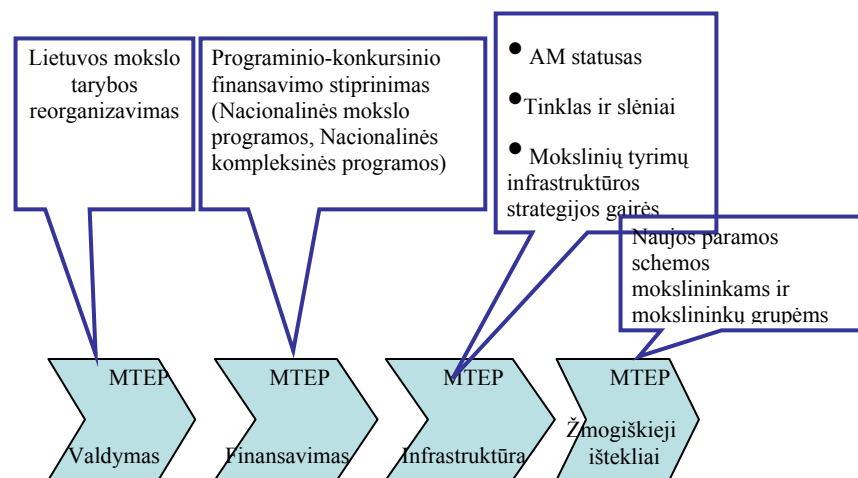

VARDAN ŽINIŲ LIETUVOS

Lietuvos mokslui ir studijoms numatoma parama iš ES Struktūrinių fondų 2007-2012 m. **2 789 mln. lt**, 2009 m. planuojama sudaryti sutarčių už **1862 mln. lt**.

Šios lėšos leis įsteigti naujas laboratorijas, mokslo centrus, kuriuose galės tyrinėti mokslininkai ir studentai.

Mokslinių tyrimų sistemos pertvarka

Programos	Priemonės
Slėnių plėtros programos	Parama mokslo ir studijų integruotiems centrams
Nacionalinės kompleksinės programos	Parama studijų programų įgyvendinimui; dėstytojų, mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijai ir kompetencijoms ugdyti; tyrėjų rengimui ir mobilumui; mokslo ir studijų infrastruktūrai; pagalba aukštos kvalifikacijos darbuotojams mokslui imliose įmonėse
Tyrėjų karjeros programa	grantai tarptautinio lygio mokslininkams ir jų grupėms (Lietuvos mokslo taryba)

REFORMOS ŽINGSNIAI

Data	Reformos veiksmai
2009 m. kovo mėn.	LR Seimas priima Mokslo ir studijų įstatymą.
2009 m. kovo – gegužės mėn.	ŠMM atlieka aukštųjų mokyklų studijų proceso, mokslo lygio ir valdymo analizę. Pirmieji analizės rezultatai – balandžio 15 d., galutiniai – gegužės 15 d. Priimami būtini poįstatyminiai teisės aktai
2009 m. liepa - gruodis	Liepos mėn. pradeda veikti valstybės remiamų paskolų sistema. Liepa – rugpjūtį į aukštąsias mokyklas priimami pirmieji pirmakursiai, finansuojami pagal „studijų krepšelio“ principą. Rugpjūtį – lapkritį vyksta 2009 m. stojimo rezultatų stebėsenos analizė. (tarpinės išvados pateikiamos rugsėjo 15 d.). Pagal stebėsenos rekomendacijas tobulinama aukštųjų mokyklų finansavimo tvarka.
2009 m. gruodžio 31 d.	Baigiama mokslinių tyrimų įstaigų pertvarka: optimizuojamas mokslo institutų tinklas. Valstybinis mokslo ir studijų fondas pertvarkytas į Valstybinį studijų fondą. Parengti nauji Lietuvos mokslo tarybos nuostatai Sudaryta nauja Studijų kokybės vertinimo centro taryba, patvirtinti nauji Centro nuostatai. Patvirtinti Aukštojo mokslo tarybos nuostatai, patvirtinta Aukštojo mokslo tarybos sudėtis. Juridiniai ir fiziniai asmenys siūlo galimus narius į aukštųjų mokyklų tarybas.

2010 m.	Vasario mėn.: Vyriausybė (po Švietimo ir mokslo ministerijos atliktų analizių) atsižvelgdama į reformos vyksmą teikia Seimo Švietimo, kultūros ir mokslo komitetui reformos vyksmo apžvalgą ir siūlymus dėl įstatymų keitimo. Birželio mėn.: visuose universitetuose veikia naujos tarybos, organizuojami ar jau yra įvykę rektorių rinkimai. Rugsėjo 1 d.: studijų rezultatai visose aukštosiose mokyklose imami matuoti studijų kreditais.
2011 m.	Sausio – kovo mėn.: vykdoma mokslo ir studijų reformos eigos analizė. Įvertinama mokslo ir studijų sistemos būklė, teikiamos rekomendacijos tolesnei reformos eigai.
2012 m.	Sausio 1 d.: visos valstybinės aukštosios mokyklos pertvarkytos į viešąsias įstaigas, įgyja teisę disponuoti turtu. Rugsėjo 1 d.: priėmus pirmakursius, aukštosiose mokyklose nebelieka studentų, finansuojamų pagal seną tvarką. Rugpjūčio-rugsėjo mėn.: vykdomas reformos rezultatų išsamus vertinimas, pateikiamos rekomendacijos tolesnei mokslo ir studijų sistemos raidai.

Nuolat atliekama reformos padarinių ir įgyvendinimo analizė įgalins eigoje koreguoti lūkesčių nepateisinusius reforminių principų įgyvendinimo būdus.

VARDAN ŽINIŲ LIETUVOS

Iki 2009 m. vasaros bus parengti svarbiausi poįstatyminiai teisės aktai

Tikslas	Rezultatai
Turto patikėjimo sutarties pavyzdinė forma	kovo 15 d.
Nutarimas dėl krepšelio eilės sudarymo principų	iki įstatymo priėmimo
Užsienyje išsilavinimą įgijusių asmenų konkuravimo dėl galimybės gauti valstybės finansavimą tvarka	kovo 30 d.
Aukštųjų mokyklų perėjimo iš biudžetinių į viešąsias tvarka ir su tuo susijusių teisės aktų pakeitimas	balandžio 15 d.
Valstybinio mokslo ir studijų fondo reorganizavimas	balandžio 15 d.
Dėl aukštųjų mokyklų reorganizavimo tvarkos ir modelio	balandžio 15 d. (balandžio pab. konferenciją)
Valstybinio mokslo tyrimų instituto steigimo tvarka, direktoriaus rinkimų organizavimo tvarka	balandžio 20 d.
Valstybinio mokslo tyrimų instituto išorinio vertinimo tvarka	balandžio 20 d.
Doktorantūros vietų universitetams skyrimo tvarka	balandžio 30 d.
Aukštojo mokslo tarybos tvarkos aprašas, veiklos pagrindai	balandžio 30 d.
Studijų kokybės vertinimo centro nuostatai, tarybos sudėtis	gegužės 1 d.
Mokslo produkcijos vertinimo kriterijai ir	gegužės 15 d.

mokslo bazinio finansavimo tvarka	
Pašalinti iš aukštosios mokyklos, kaip kompensuoja studijų kainą: tvarka	birželio 1 d.
Galimybė keisti studijų programą, valstybės finansuojamoje studijų vietoje	birželio 30 d.
Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos, studijų programų vertinimo tvarkos nustatymas	liepos 1 d.
Etikos procedūrų kontrolieriaus	liepos 1 d. (Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto darbo grupė)
Sumokėtos studijų kainos valstybės nefinansuojamose vietose kompensavimas	gruodžio 30 d.

Rengiant poįstatyminius teisės aktus jau dabar yra įtraukti ir bus įtraukiami akademinės bendruomenės atstovai, studentai, verslo atstovai.

Darbo grupė dėl **Aukštojo mokslo tarybos** tvarkos aprašo ir veiklos pagrindų yra viena svarbiausių, ji bus sudaryta iš įvairių grupių socialinių partnerių ir aukštųjų mokyklų atstovų.

VISUOMENĖ PALAIKO REFORMĄ

Mokiniai, abiturientai

Lietuvos moksleivių parlamentas ir Lietuvos moksleivių sąjunga remia pagrindinius reformos principus.

Studentai

Lietuvos studentų sąjunga oficialiai išsakė paramą Mokslo ir studijų įstatymo projektui. Lietuvos studentų atstovybių sąjunga teigiamai vertina reformos tikslus.

Jauni mokslininkai, akademikai

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga oficialiai kreipėsi į LR Seimo narius ir Prezidentą išreiškdami paramą mokslo ir studijų reformai.

Valstybinės ir privačios kolegijos

Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, kuriai priklauso 26 (15 valstybinių ir 11 nevalstybinių) iš Lietuvoje registruotų 27 kolegijų oficialiai išreiškė paramą reformai ir kreipėsi į LR Prezidentą ir Seimo narius prašydama kuo skubiau priimti Mokslo ir studijų įstatymą.

Nevalstybinės mokslo ir studijų įstaigos

Lietuvos nevalstybinių mokslo ir studijų įstaigų asociacija kreipėsi į LR Prezidentą ir Seimo narius išsakydama paramą reformai.

Verslininkai, verslo organizacijos

Lietuvos investuotojų forumas, Lietuvos pramonės ir amatų rūmai, Lietuvos verslo darbdavių asociacija remia mokslo ir studijų reformą.

Reformos pagrindinės nuostatos yra įtvirtintos Penkioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programoje, patvirtintoje 2008m. gruodžio 8d.

Visuomenėje nėra nei vieno balso, sakančio, kad mokslo ir studijų reforma yra nereikalinga.

Daugelis visuomenės grupių yra išreiškusios principinį palaikymą reformos principams, nors ir turi abejonių dėl kai kurių įstatyme numatytų mokslo ir studijų sistemos pertvarkos aspektų

Kita vertus, kritikuojantieji Vyriausybės pateiktąją reformą, iki šiol nepateikė jokio kito panašiai detalaus ir sistemiško pertvarkos modelio.

**PRIEDAS A:
reformos kryptį grindžiančios ekspertizės ir studijos**

- The Research Council of Norway, *Evaluation of Research in Lithuania*, Oslo, 1996.
- M. Kogan, S. Gerard Marton, *The State and Higher education in Transforming higher education: A comparative study*, London, Jessica Kingsley Publishers, 2000.
- Norwegian Institute for Research and Studies in Higher Education, *Internationalisation of Research and Higher Education*, 2001.
- Mokslo ir studijų departamentas prie Švietimo ir mokslo ministerijos, *Lietuvos mokslo ir technologijų baltoji knyga*, Vilnius, 2001.
- Organisation for Economic Cooperation and Development, Centre for Cooperation with Non – Members, *Reviews of National Policies for Education. Lithuania*, Paris, 2002.
- Lietuvos mokslo taryba, *Protų nutekėjimo reiškinyms ir jo atspindžio Lietuvos intelektiniame kapitale bruožai: žvalgomasis tyrimas*, Vilnius, 2002.
- The World Bank, *Lithuania. Aiming for a Knowledge Economy*, Washington, 2003.
- R. Želvys, R. Žilinskaitė, *Studijų reformos Lietuvoje analizė*, Vilnius, 2003.
- J. Knight, *Internationalisation of Higher Education. Practices and Priorities: 2003 IAU Survey Report*, International Association of Universities (IAU), 2003.
- Lietuvos laisvosios rinkos institutas, *Aukštojo mokslo finansavimo alternatyvų analizė ir rekomendacijos*, Vilnius, 2003.
- Lietuvos mokslo taryba, *Aukštųjų mokyklų valdymo, kai jos aukščiausios institucijos – tarybos – daugumą sudaro socialiniai partneriai, modelio projektas*, Vilnius, 2004.
- Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų plėtros strategija, Vilnius, 2004.
- Lietuvos mokslo taryba, *Siūlymai Pasaulio banko ataskaitos „Lietuva. Žinių ekonomikos plėtra. 2003 m. kovas“ rekomendacijoms įgyvendinti*, Vilnius, 2004.
- Lietuvos mokslo taryba, *Studijų procesų aukštojoje mokyklose tobulinimas ir parama studentams*, Vilnius, 2005.
- D. Kiznienė, *Changes in Governance and Management of Higher Education in Lithuania: draft paper*, Vilnius, 2005.
- Švietimo ir mokslo ministerija, *Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų infrastruktūrų plėtros Europos mokslinių tyrimų erdvės kontekste galimybių studija*, Vilnius, 2005.
- Nepriklausoma darbo grupė, *Lietuvos mokslo ir studijų sistemos reformos gairės*, Vilnius, 2005.
- Lietuvos mokslo taryba, *Siūlymai dėl mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros prioritetinių kryptių nustatymo*, Vilnius, 2006.
- M. Kriaučionienė, R. Jucevičius, *Strategic Evaluation on Innovation and the Knowledge Based Economy in relation to the Structural and Cohesion Funds, for the programming period 2007-2013*, Kaunas, 2006.

ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas, *Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtra 2007–2012 m.: konkurencingumas ir finansavimo modelis*, Kaunas, 2006.

Nacionalinės plėtros institutas, *Sistemiško viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų ir studijų institucijų tinklo pertvarkymo galimybių analizė, 1 ataskaita*, Vilnius, 2007.

Nacionalinės plėtros institutas, *Lietuvos aukštųjų mokyklų vidinės struktūros, jų tinklo analizė. Galimas aukštųjų mokyklų valdymo pertvarkos modelis, 3 ataskaita*, Vilnius, 2007.

Lietuvos mokslo taryba, UAB Europarama ir The Circa Group Europe Ltd., *Siūlymai parengtų modelių įdiegimui (projektas „Programinio konkursinio mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų finansavimo modelio sukūrimas“)*, Vilnius, 2007.

British Council, *Higher Education: Vision 2020 and Beyond*, London, 2007.

M. van der Wende, *European Responses to Global Competition in Higher Education: Paper for the Crisis of the Publics Symposium, Centre for Studies in Higher Education, University of California at Berkeley*, March 26-27, 2007.

Viešosios politikos ir vadybos institutas, *Meta-analysis of previous assessments of strategic governance of the Lithuanian system of research and higher education, 1st report*, Vilnius, 2009.

The World Bank, *Lithuania's Research, Development and Innovation System - Benchmarking & Effectiveness Analysis: Draft*, Washington 2009.

PRIEDAS B:

mokslo ir studijų būklę analizuojančios ir pertvarkos gaires aptariančios publikacijos

Kulakauskas A., „Apie mokslo ir aukštųjų mokyklų reformą“, in: *Kultūros barai*, 1999, Nr. 1.

Aleksandravičius E., „Kodėl Lietuvai vėl reikia ‘specialistų kalvės’“, in: *Kultūros barai*, 2000, Nr. 8/9.

Daugirdas T., „Akademija, intelektualai ir valia galiai“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2000, Nr. 5.

Subačius P., „Kaip ap(si)tvėrė akademiją: Lietuvos mokslo politika ir praktika“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2001, Nr. 11.

Daugirdas T., „Būti ar nebūti... mokslininku“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2001, Nr. 7/8.

Daugirdas T., „Vadybinis universitetas“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2002, Nr. 6.

Nekrašas E., „Ar Lietuvos mokslininkas turi teisę rašyti lietuviškai?“, in: *Kultūros barai*, 2003, nr. 12.

Subačius, P., „Skiedros ir naujagimiai, arba Įsismaginę ekspertai“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2003, Nr. 11/12.

Subačius, P., „Aukštasis mokslas žmogaus gyvenime, kūryboje, raidoje“, in: *Lietuvos aukštasis mokslas: diagnozės ir prognozės*, Vilnius, 2003.

Daugirdas, T., „Rektorių paslaptis“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2005, Nr. 10.

Putnaitė N., „Greitojo mokslo universitetai“, in: *OMNI Laikas*, 2005.

Subačius, P., „Universitetas: galvos ir pašaukimai“, in: *Kultūros barai*, 2005, Nr. 4.

„Pokalbis apie humanitarinių mokslų būklę“, in: *Kultūros barai*, 2006, Nr. 10.

Mokslo ir studijų sistemos reformos metmenys, Vilnius, 2006.

Subačius P., „Mokslas: kaip valdyti(s) ir finansuoti(s)“, in: *Naujasis Židinys-Aidai*, 2006, Nr. 11.